

Kokemäki Huittinen Sastamala 2018

Kolsi - Äetsä saneerettavan voimalinjan arkeologinen inventointi

Työtilä

Jaana Itäpalo ja Hans-Peter Schulz 31.5.2018

KESKI-POHJANMAAN ARKEOLOGIA*PALVELU*

Tiivistelmä

Keski-Pohjanmaan Arkeologiapalvelu suoritti arkeologisen inventoinnin Kokemäen Kolsin voimalaitokselta Sastamalan Keikyän Äetsän voimalaitoksen pohjoispuolelle kulkevalla saneerettavalla voimalinjalla 110 kv. Maastotyön suorittivat FM Jaana Itäpalo ja MA/FM Hans-Peter Schulz 22.4.-25.4.2018 3,5 kenttätyöpäivän aikana. Työn tilaaja on FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy.

Johtolinjaus kulkee Kokemäen Kolsin voimalaitokselta Sastamalan Keikyän Äetsän voimalaitokselle. Linjan pituus on n. 19 km, josta se kulkee Kokemäenjoen ja Puuruiärven vesialueiden yli n. 2,2 km. Ennen inventointia suunnittelualueelta oli tiedossa Pispan runsaslöytöinen kivikautinen asuinpaikka ja Suo-Mölkärin kivikautinen irtolöytöpaikka.

Inventoinnissa löytyi 2 uutta muinaisjäännöstä, jotka ovat kiviroykkiöitä ja ehkä esihistoriallisia hautoja sekä historialliseen aikaan ajoittuva kellarinpohja, jota on voitu käyttää myös tähystyspaikkana. Lisäksi kartoitettiin 5 kulttuuriperintökohdetta, jotka ovat 2 kantatalon paikkaa, rajamerkki, hiilimiilun pohja sekä vesimyllyn paikka.

Pispan kivikautisen asuinpaikan alueella voimajohtotyöt sijoittuvat olemassa olevalle johtoaukealle ja tutkitun kivikautisen asuinpaikan alueelle. Annanmaan röykkiöt sijaitsevat johtoaukealla. Muut kohteet sijaitsevat johtoaukean ulkopuolella.

Sisällysluettelo

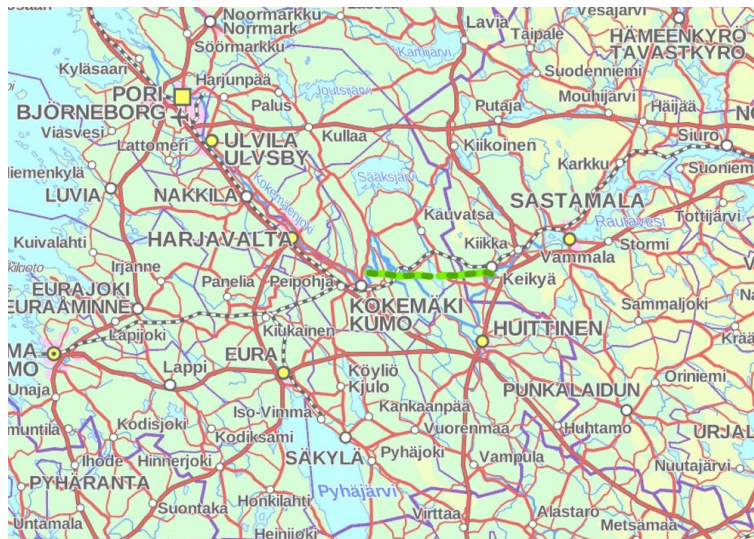
S.

1. Perustiedot.....	3
2. Lähtökohdat ja menetelmät.....	3
2.1. Tutkimushistoria.....	3
2.2. Menetelmä.....	4
3. Maisema, topografia ja geologia.....	4
4. Alueen maankäytön historiaa	16
5. Tulokset.....	20
6. Yleiskartta.....	20
7. Kohdehakemisto.....	21
8. Kohdetiedot.....	21
9. Aineistoluettelo.....	41

1. Perustiedot

Selvitysalue: Saneerettava voimalinja Kolsi – Äetsä, yhteensä n. 19 km
Tilaaaja: FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy
Laji: osainventointi
Kenttätyöaika: 22.4.-25.4.2017, 3,5 kenttätyöpäivää
Karttanumerot: TM35-lehtijako MML M3342L, M3324R (mk 1:20000)
vanha yleislehtijako MML 113412, 211203 (mk 1:20000)
Korkeus: n. 37,5-72,5 m mpy
Koordinaattijärjestelmä: ETRS-TM35 FIN -tasokoordinaatisto
Aiemmat löydöt: *Pispa* KM 14957 ja 15168, 12677 1-3, 13692, 13786: 1-109, 14158, 14822: 1-3, 14957: 1-387, 15168:1-86, 25324: 1-900, 33363:1-2
Suo-Mölkkiäri, kourutalalta (Tyrvään museo) ja kivikirveen teräkatkelma (Turun yliopisto)
Aiemmat tutkimukset: *Pispa*, Ville Luho kaivaus 1955, 1960 ja 1961, Leena Ruonavaara kaivaus 1989, Nina Strandberg inventointi 1998, Taina Pietikäinen tarkastus 2002
Suo-Mölkkiäri, Nina Strandberg inventointi 1998

Taustakartta Mml/2018

Voimajohtolinjaus vihreänä viivana.

2. Lähtökohdat ja menetelmät

Kokemäen Kolsin voimalaitoksen ja Sastamalan Keikyän Äetsän voimalaitoksen välistä johtolinjaa 110 kV suunnitellaan saneerettavaksi. Linjan pituus on n. 19 km, josta se kulkee Kokemäenjoen ja Puurijärven vesialueiden yli n. 2,2 km. Ennen inventointia linjalta tai sen läheisyydestä oli tiedossa Pispän poikkeuksellisen runsaslöytöinen kivikautinen asuinpaikka ja Suo-Mölkkiärin kivikautinen irtolöytöpaikka.

Tämä selvityksen tavoite on kartoittaa linjauksen vaikutusalueelta arkeologiset kohteet, jotta ne voidaan huomioida sähkölinjan suunnittelutyössä.

2.1. Tutkimushistoria

Kokemäellä on tehty perusinventointi vuonna 1998 (Nina Strandberg, Museovirasto). Sastamalan puolella on tehty inventointia kohdealueella vuonna 2005 (Timo Jussila, Mikrolitti Oy). Valtaosa alueen muinaisjäännöksistä keskittyy Kokemäenjoen varteen, minne myös tutkimusintressi on painottunut. Kokemäen ja Sastamalan puolella sijaitsee runsaasti eri aikaisia ja merkittäviä arkeologisia kohteita, joten kaivausten ja osaininventointien määrä on suuri.

2.2. Menetelmä

Inventoinnin aikana olosuhteet olivat hyvät, koska aluskasvillisuutta ei ollut juuri lainkaan ja peltoalueet enimmäkseen muokattuina. Johtolinjauksen muutostyöt sijoittuvat olemassa olevalle sähkölinjalle, ja rakentamisessa johtoaukea ei levenisi merkittävästi. Linjaus kuitenkin varmistettiin paikoin laajasti.

Maastoinventointi perustui esiselvitykseen, alueella ja lähistöllä tehtyjen aiempien arkeologisten selvitysten tuloksiin, Museoviraston arkeologisista kohteista ylläpitämään digitaaliseen tietokantaan, maaperäkarttoihin, korkeusmalliin, korkeusprofiiliin ja laserkeilausaineistoon. Historiallisten karttojen ja kirjallisuuden avulla selvitetiin asutushistoriaa ja historialliset elinkeinot. Lähihistorian maankäytön vaikutuksia maisemaan ja arkeologisiin kohteisiin arvioitiin maastohavainnoinnin lisäksi mm. vanhimpien vuosina 1961-62 laadittujen peruskarttojen avulla. Kenttätömenetelmät olivat tavanomaisia: pintahavainnointi, koekuoppien kaivaminen ja kaivaus käsikairalla.

Vedenalaiset kohteet eivät kuuluneet inventointiin eikä niitä ollut tiedossa alueelta. Linjaus sivuaa vesistöjen ylityskohdilla ainakin Harolanjärven kohdalla veden alle jääneitä saaria. Niiltä havaittiin historiallisten karttojen perusteella peltoja, mutta ei muihin elinkeinoihin viittaavaa.

3. Maisema topografia ja geologia

Inventointialue on suurimmaksi osaksi metsämaata ja peltoa. Linjaus kulkee vanhimman kyläasutuksen kohdalla Harolassa ja sekä idässä Pehulassa, joka on nykyisin taajama-alue. Pehulan historiallinen asutus juontuu keskiajalta. Linjauksen itäosan läheisyydessä on Kokemäenjoen Äetsän voimalaitos ja länsipäässä mm. Kokemäen kartanon historiallinen maisema, jotka ovat valtakunnallisesti merkittäviä kulttuuriympäristöjä.

Alueella virtaa Kokemäenjoki, jonka linjaus ylittää useilla kohdilla. Linja ylittää myös Puurijärven, joka kuuluu laajaan Puurijärven ja Isonsuon kansallispuistoon. Järven alueella sähkölinja on toteutettu kaapelina.

Alue on hyvin kallioista. Niiden ja hietaa tai hiekkaa olevien peltoalueiden ulkopuolella maaperä on pääosin karkeaa moreenia ja paikoin hyvin kivikkoista. Harolassa johtolinjaus ylittää kapean harjun, joka kuuluu rannikolle asti yltävään kaakkois-luoteissuuntaiseen harjujaksoon. Myös Puurijärven itäpuolella kulkee kapea harju. Turvemaita alueella on vähän. Alueella esiintyy selviä korkeuseroja,

Kokemäenjokea on säännöstelty 1940-luvulta alkaen ja alkuperäinen ranta ja joitakin saaria on sen seurauksena nykyään veden alla. Kolsinkoski on kaivettu vuonna 1953 pois Kolsin voimalaitoksen rakentamisen yhteydessä (Tapio Salminen, Joki ja sen väki. Kokemäen ja Harjavallan historia jääkaudesta 1860-luvulla, s. 68-69). Kokemäenjoessa tehtiin laajoja perkauksia 1871-1878 (Hoppu Tuomas, Joki ja sen väki 2. Kokemäen historia 1870-2010, s. 75).

Inventoidut alueet violettina, valokuvauspaikat numeroitu. Tunnetut arkeologiset kohteet punaisena ympyränä.

1. Keikyän muuntoasema itään.

2. Johtolinjaus Perkon kohdalla itään.

3. Johtolinjausta Aittasuonkallioiden eteläpuolella, kuva itään.

4. Tervahaudanmäen länsipää pohjoiseen.

5. Panoraama Puurijärven itäpuolelta.

6. Puurijärvi länteen, vedenalainen kaapelireitti.

7. Johtolinjaus Alhonmaan eteläpuolella, kuva itään.

8. Johtolinjaus Pitkäsen peltoalueen reunassa, kuva itään.

9. Sotkankulman eteläpuolella, kuva itään.

10. Huhtamaan itäpuolella, kuva länteen.

11. Huhtamaalta itään.

12. Vitikkalanluoto, Huhkolasta itään.

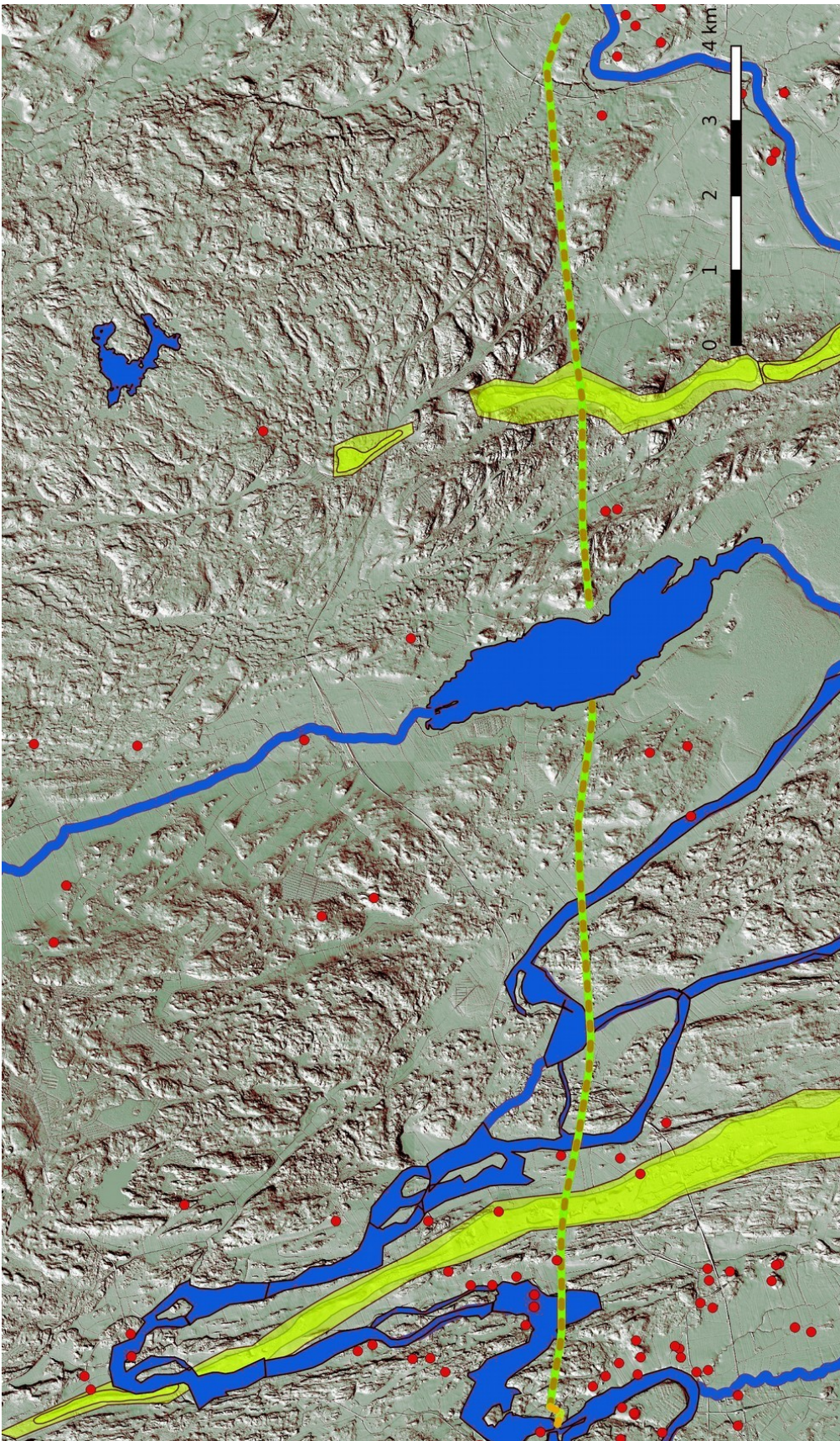
13. Harolan Pispán talosta länteen.

14. Kolsin voimalaitos länteen.

15. Kolsin voimalaitos etelään.

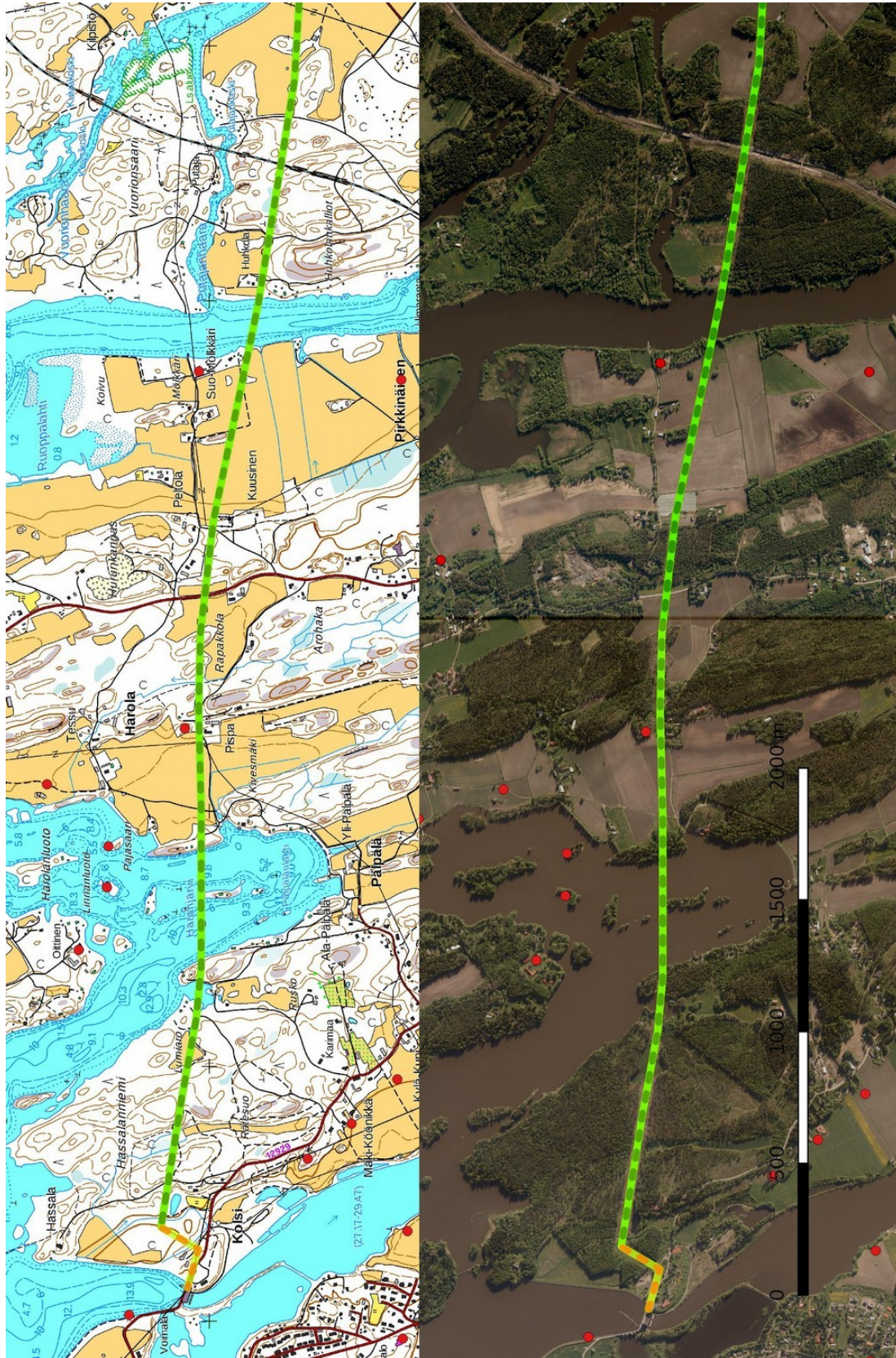

Johtolinjaus vinovalovarjosterasteria vasten 2 m DEM. Vesistöt merkitty sinisenä, harjut vihreänä. Tausta-aineistot MML (4/2018) ja <http://www.syke.fi/avoindata>. Tunnetut arkeologiset kohteet punaisina ympyröinä museoviraston rekisteriportaalin mukaan.

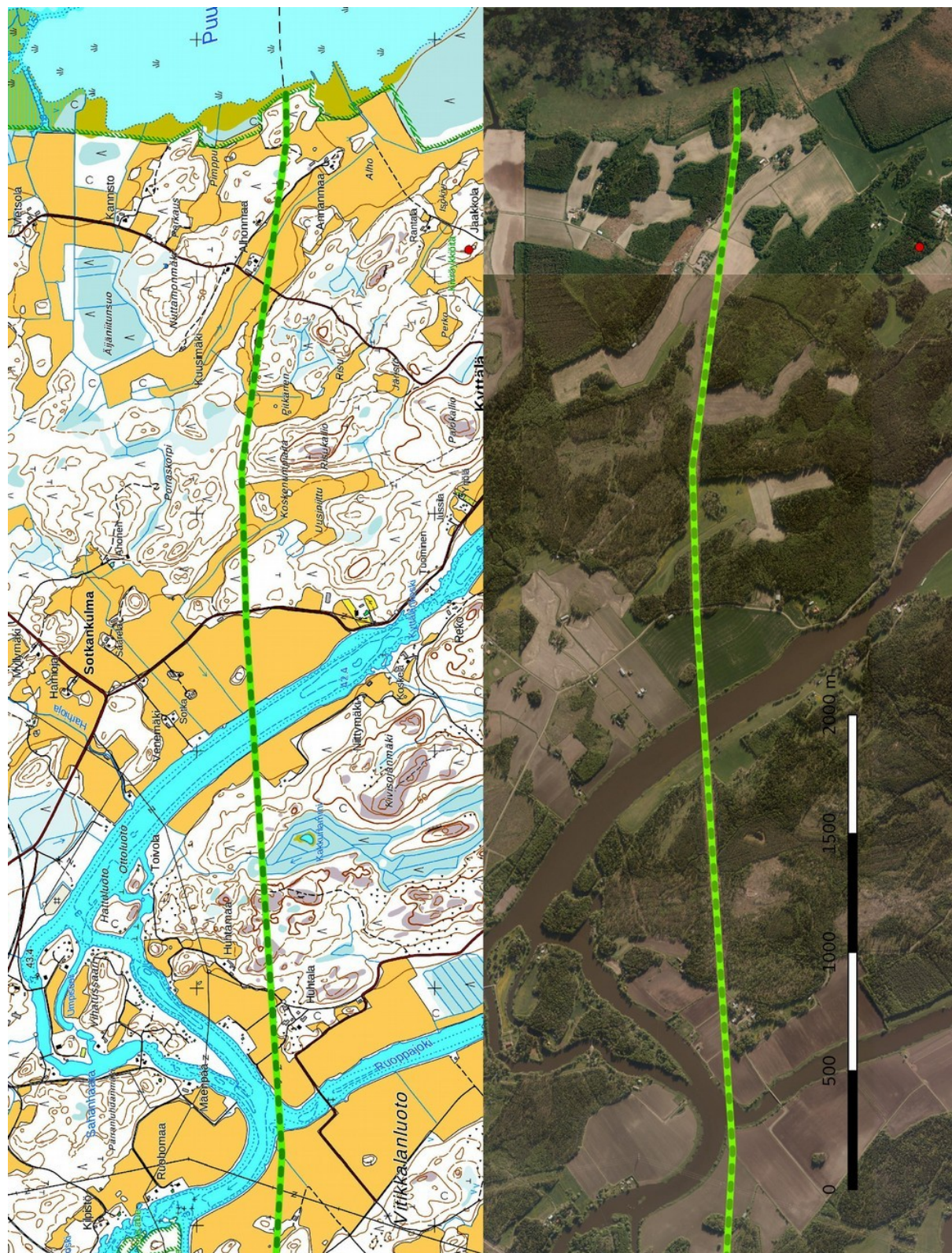

Johtolinjaus ortokuvalla

Tausta-aineistot MML (4/2018) ja <http://www.syke.fi/avoindata>. Tunnetut arkeologiset kohteet punaisina ympyröinä museoviraston rekisteriportaalin mukaan.

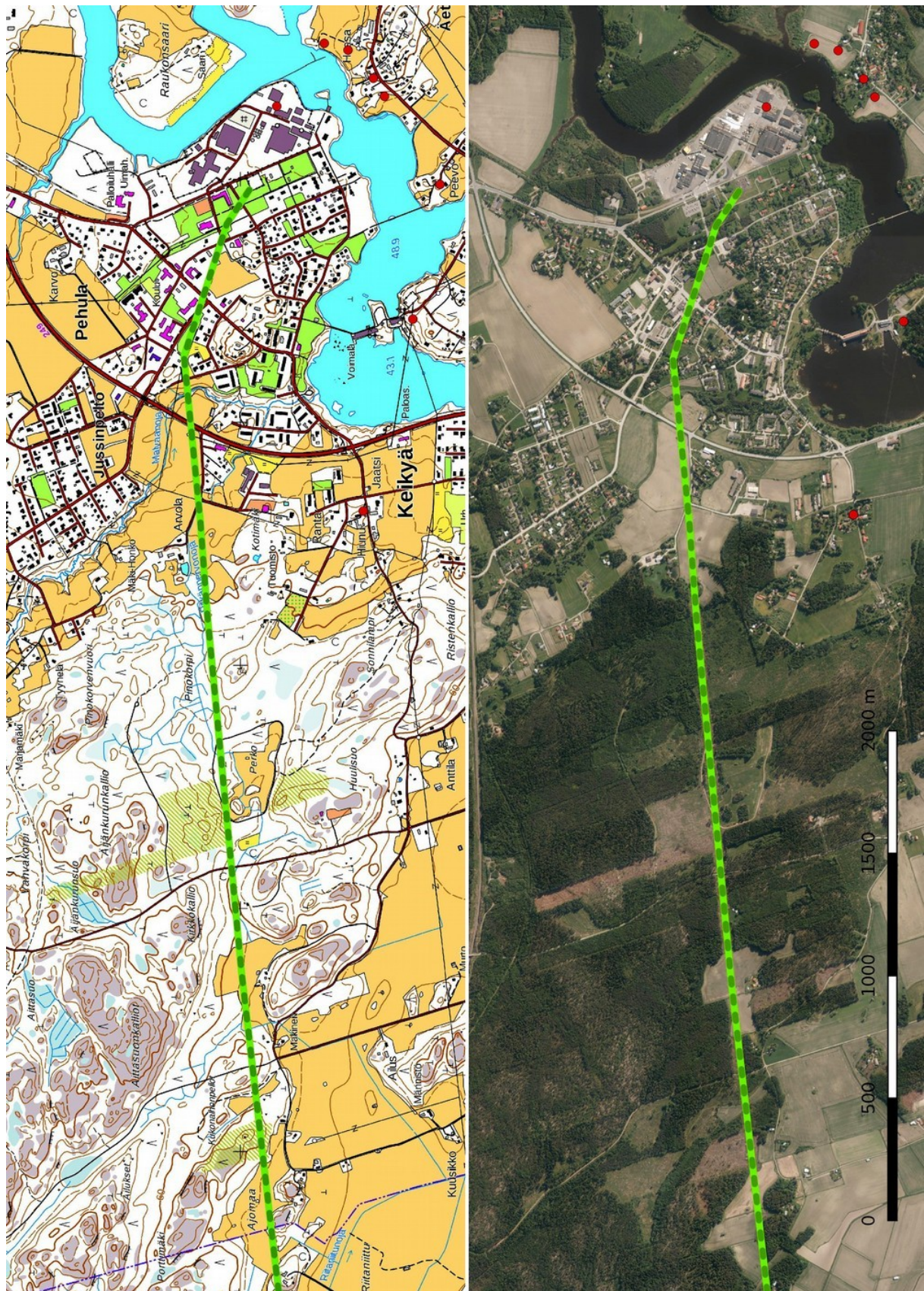

Osa 1.

Osa 2.

Osa 4.

4. Alueen maankäytön historiaa

Esihistoriallinen aika

Alueen sijaintikorkeus 37,5-72,5 m mpy vastaa aikaa myöhäismesoliittisen jakson lopulta kivikauden lopulle, pääosa alueesta on varhaiskampakeraamiikan rannan korkeudella. Kokemäen Pispän laaja ja runsaslöytöinen pääosin tyypilliseen kampakeraamiseen jaksoon ajoittuva kohde sijaitsee osin linjauksella. Alueelta on löytynyt mm. punamultahautoja ja meripihkakoruja. Kohteessa on suoritettu kaivauksia viimeksi 1989. Sastamalan puolelta tunnetaan linjauksen läheisyydestä useita kivikautisia asuinpaikkoja, tiheämpi klusteri on Kokemäenjoen länsirannalla Keikyässä. Kokemäen puolelta linjauksen lähialueelta tunnetaan pronssi- tai rautakautisia hautaröykkiöitä, myös ruumiskalmistoja ja polttokenttäkalmistoja. Harolassa sijaitsee Potin kuppikivi. Esihistorialliset kohteet keskittyvät vesistöjen läheisyyteen, jotkut niissä oleville saarille. Johtolinjaus sijaitsee korkeimman potentiaalin alueilla pieneltä osin.

Historiallinen aika

Vanhin historiallinen asutus on jatkumoa esihistoriallisen jakson lopun asutukselle, tästä osoituksena ovat monet kalmistot Kokemäen puolella. Asutus on edennyt Kokemäenjokea pitkin. Kokemäen ja samalla Satakunnan hallinnolliseksi keskuksiksi muodostui Kokemäen kartano viimeistään 1440-luvulla. Tätä varhaisempi Linnaluodolla sijainnut Forsbyn linna oli Satakunnan hallinnollinen keskus vuoteen 1367.

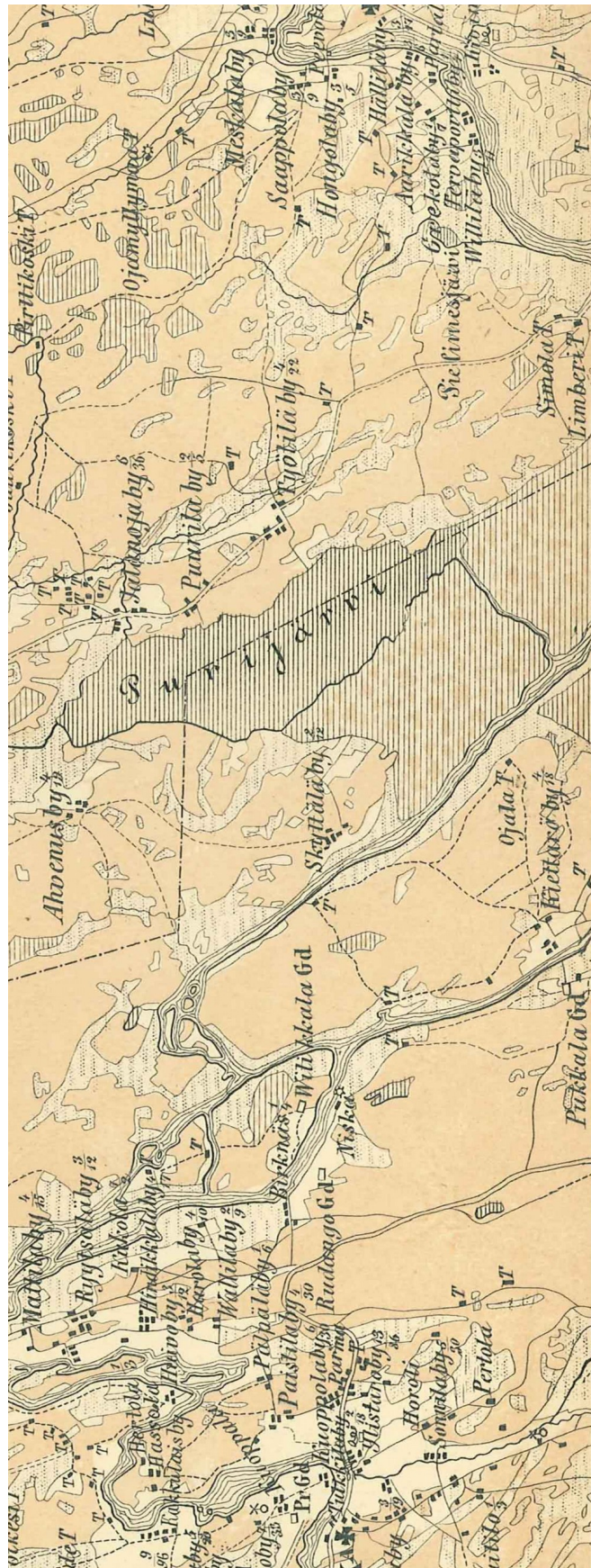
Myös Keikyssä Pehulassa keskiajan asutus syntyi jatkona esihistorialliselle asutukselle. Meskala ja Pehula on mainittu jo 1390 verotiedoissa (Suvanto Seppo, Satakunnan historia 3, s. 194). Maakirjakartalle on merkitty 3 talon ryhmä nykyisen Äetsän voimalaitoksen pohjoispuolelle, joka on nykyisen viheraluetta. Myös Kokemäen puolella linjaus kulkee vanhan kyläasutuksen alueella tai lähistöllä, Vallila eli nykyinen Pispän talo sijaitsee aivan sähkölinjan vieressä, talo on perustettu viimeistään 1500-luvulla. Toinen linjan läheisyydessä sijaitseva kantatalo, Mölkkäri, sijaitsee myös Harolassa. Muita kantatalojen paikkoja ei maakirja- tai isonjaon karttojen perusteella olisi sijainnut linjauksella tai sen läheisyydessä. Historiallisen ajan jäänteitä voi sijoittaa etenkin asutuksen läheisyydessä. Pinnanmuodostukseltaan polveilevat vaikeakulkuiset kalliot ja louhikkoiset alueet eivät ole olleet otollisia ihmisen toiminnalle.

Vuoden 1793 isonjaon kartta, jossa kuvattuna mm. Vitikkalanluodon ja Sotkankulman aluetta. Kartta KA Kokemäki Hintikkala A4 110/1.

Olof Mörtin 1684-1689 valmistama maakirjakartta. Ylhäällä Puurijärven eteläosaa, linjaus kulkee kartan yläosassa, joka on merkitty metsämaaksi. Kokemäenjoki kartan alareunassa nykyisestä Isosuosta itään. Kartta: KA MHA 1 a 14.

Ote Kalmbergin vuoden 1855 kartastosta, alueesta, jolle johtolinja sijoittuu. Kartta: KA Kalmbergin kartasto III 10/1/1.

5. Tulokset

Inventoinnissa löytyi 2 uutta muinaisjäännettä, jotka ovat kiviröykkiöitä ja mahdollisia esihistoriallisia hautoja sekä historialliseen aikaan ajoittuva kellarinpohja, jota on voitu käyttää myös tähystyspaikkana. Lisäksi kartoitettiin 5 kulttuuriperintökohdetta, jotka ovat 2 kantatalon paikkaa, rajamerkki, hiilimiilun pohja sekä vesimyllyn paikka. Pispän kivistä asuinpaikan alueella voimajohtotyöt sijoittuvat olemassa olevalle johtoaukealle ja tutkitun kivistä asuinpaikan alueelle. Annanmaan röykkiöt sijaitsevat johtoaukealla. Muut kohteet sijaitsevat johtoaukean ulkopuolella.

31.5.2018

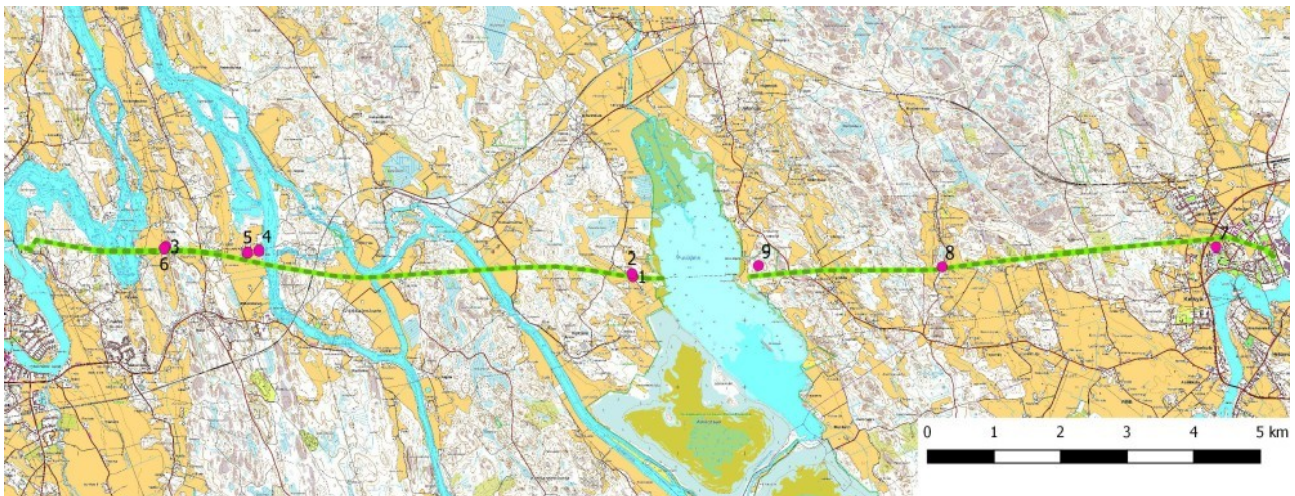
Jaana Itäpalo

Jaana Itäpalo

Hans-Peter Schulz

Hans-Peter Schulz

6. Yleiskartta

Kohteet 1-9 punaisena ympyränä.

7. Kohdehakemisto

Kohde	sivu	tyyppi/ tyypin tarkenne	ajoitus	lkm.	status
1 Annanmaa	21	Kivirakenteet/röykkiöt	Esihistoriallinen	2	U
2 Annanmaa 2	24	Työ- ja valmistuspaikat/kellarit	Uusi aika	1	U
3 Pispä	26	Asuinpaikat	Kivikautinen	1	MJ
4 Suo-Mölkkäri	28	Löytöpaikat/irtolöytöpaikat	Kivikautinen	1	LP
5 Mölkkäri	30	Kylänpaikat/kantatalot	Historiallinen	1	K
6 Vallila/Pispä	33	Kylänpaikat/kantatalot	Historiallinen	1	K
7 Malvaanoja	35	Työ- ja valmistuspaikat/vesimyllyt	Uusi/uusin aika	1	K
8 Tervahaudanmäki	38	Työ- ja valmistuspaikat/hiilimiilut	Uusi/uusin aika	1	K
9 Välikallio pohjoinen	40	Kivirakenteet/rajamerkit	Uusin aika	1	K/m

Taulukko. Status: **U** uusi muinaisjäännöskohde/löytöpaikka, **MJ** tunnettu muinaisjäännöskohde, **LP** tunnettu löytöpaikka, **K** kulttuuriperintökohde, **m** muu inventointihavainto.

8. Kohdetiedot

Muinaisjäännökset

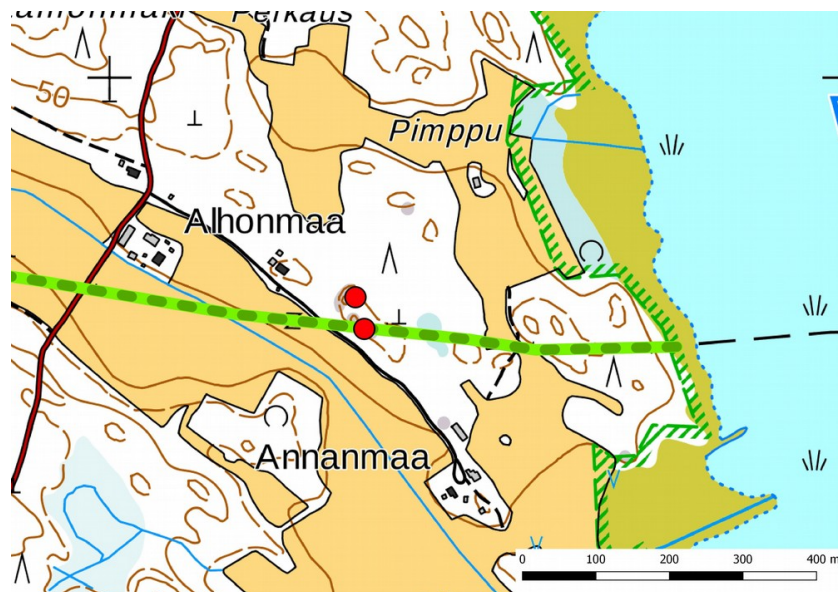
1. Annanmaa

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri	2710100116	TM35-lehtijako	M3342L
Laji	Muinaisjäännös	Vanha yleislehtijako	211203
Tyyppi	Kivirakenteet	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P 6801656 I 260347 (röykkiö 1) P 6801699 I 260335 (röykkiö 2)
Tyypin tarkenne	Röykkiöt	N2000	n. 47,5
Lukumäärä	2	laajuus	
Ajoitus yleinen	Esihistoriallinen	Koordinaattiselite	Eteläisempi röykkiö nro 1
Ajoitustarkenne	Kivikautinen	Etäisyystieto	Kokemäen kirkosta n. 9,6 km länsikoilliseen
Inventointilöydöt		Inventointimenetelmät	Pintahavainnointi, kairaus
Aiemmat tutkimukset		Kunta	Kokemäki
Aiemmat löydöt			

Maastotiedot: Puurijärvestä n. 450 m länteen pienen kalliokohoaman päällä voimajohtolinjauksen alla.

Kuvaus: Länteen laskevalla kalliolla n. 2 x 1,4 m:n kokoinen soikean muotoinen kiviröykkiö/-latomus (röykkiö 1), jossa on kaksi kivikertaa. Kivet ovat n. 20-50 cm:n kokoisia ja niiden pinnassa kasvaa jäkälää. Pohdittiin myös mahdollisuutta, että kysymyksessä olisi poistetun sähköpylvään perustus, mutta kivien määrä vaikuttaa siihen tarkoitukseen vähäiseltä ja rakenne sopii myös haudalle. Noin 40 m pohjoisluoteeseen on kalliolla toinen, soikean muotoinen röykkiö, joka on läpimitaltaan n. 6,5 m, siinä on erotettavissa ainakin yksi kivikerta, rakenne on peittävän kasvillisuuden ja mataluuden takia hieman epämääräinen. Kivet ovat n. 20-50 cm halkaisijoiltaan, joukossa paljon kookkaita kiviä. Röykkiön pinnalla kasvaa lähinnä sammalta. Kummastakaan röykkiöstä kairauksessa ei hiiltä tai muuta poikkeavaa. Vajaa 10 m luoteeseen on kellarin perustaksi tulkittu rakenne, joka ajoittuu historialliseen aikaan (raportin kohde nro 2 Annanmaa 2). Pohdittiin myös mahdollisuutta, voivatko kivet olla peräisin kellarikuopasta.

Ehdotus suojavaähykkeeksi: sm-merkintä.

Röykkiö 1 pohjoiseen.

Röykkiö 1 etelään.

Röykkiö 2 lounaaseen.

2. Annanmaa 2

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri		TM35-lehtijako	M3342L
Laji	Muinaisjäännös	Vanha yleislehtijako	211203
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P 6801656 I 260347
Tyypin tarkenne	Kellarit	N2000	n. 47,5
Lukumäärä	1	laajuus	
Ajoitus yleinen	Historiallinen	Koordinaattiselite	gps-mittaus
Ajoitustarkenne	Uusi/uusin aika	Etäisyystieto	Kokemäen kirkosta n. 9,6 km länsikoilliseen
Inventointilöydöt		Inventointimenetelmät	Pintahavainnointi, kairaus
Aiemmat tutkimukset		Kunta	Kokemäki
Aiemmat löydöt			

Maastotiedot: Puurijärvestä n. 450 m länteen pienen kalliokohoaman päällä.

Kuvaus: Noin 150 pitkän koillis-luoteissuuntaisen kohoaman luoteislaidalla kalliolla. Kellarin pohjaksi tai myös tähytyspaikaksi tulkittu rakenne sijaitsee länteen laskevan kallion reunalla. Lähinnä neliön muotoinen pohja on halkaisijaltaan yli 2 m ja n. 70 cm syvä, seinämät ovat pystysuorat. Itäisivulla on keskimäärin n. 30-40 cm:n kokoisista kivistä kylmämuurausta, jossa erottuu 4 kivikertaa. Eteläisivun kivettömän kohdan voi tulkita kulkuaukoksi. Rakenteen pintaa peittää lähinnä sammal, kivien pinnassa kasvaa myös jäkäliä. Ympäröivä alue on metsäistä, noin 40 metrin etäisyydellä eteläpuolella kulkee voimajohtolinja. Noin 10-40 m kaakkoon sijaitsee kaksi röykkiötä (raportin kohde nro 1 Annanmaa).

Ehdotus suojavyöhykkeeksi: sm-merkintä.

Rakenne pohjoiseen.

Rakenne kaakkoon.

Annanmaa 2.

3. Pispä

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri	2710100116	TM35-lehtijako	M3324R
Laji	Muinaisjäännös	Vanha yleislehtijako	113412
Tyyppi	Asuinpaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P 6802095 I 253324
Tyyppin tarkenne		N2000	n. 43,50-48 m
Lukumäärä	1	laajuus	34950 m ²
Ajoitus yleinen	Kivikautinen	Koordinaattiselite	Aiempi tieto
Ajoitustarkenne		Etäisyystieto	Kokemäen kirkosta n. 3 km koilliseen
Inventointilöydöt		Inventointimenetelmät	Pintahavainnointi, haastattelu
Aiemmat tutkimukset	Ville Luho kaivaus 1955, 1960 ja 1961, Leena Ruonavaara kaivaus 1989, Nina Strandberg inventointi 1998, Taina Pietikäinen tarkastus 2002	Kunta	Kokemäki
Aiemmat löydöt	KM 14957 ja 15168, 12677 1-3, 13692, 13786: 1-109, 14158, 14822: 1-3, 14957: 1-387, 15168:1-86, 25324: 1-900, 33363:1-2		

Maastotiedot: Kokemäenjoen Haronjärvi-nimisen leventymän itäpuolella, joesta n. 400 m. Pääosa asuinpaikasta sijaitsee peltoalueella ja Pispän tilan pihapiirin alueella.

Kuvaus: kulttuuriympäristön palveluikkuna: "Löytöjä on todettu toista kilometriä pitkältä pohjois-etelä-suuntaisella vyöhykkeellä, joka alkaa pohjoisesta Hurun tilan mailta ja jatkuu etelään yli Ryömän tilan piha-alueen. Ensimmäiset löydöt paikalta ovat vuodelta 1950. Tutkimuksia paikalla on suoritettu vuosina 1955, 1960-61 ja 1989. Esiin on tullut monipuolinen löytöaineisto (keramiikkaa, pii- ja kvartsiesineitä, meripihkakojuja) tyypillisen kampakeramiikan ja nuorakeramiikan ajalta. Kiinteistä rakenteista mainittakoon tulisijat, mahdolliset asuinuopat ja punamultahaudat.

Syksyllä 2002 todettiin vesijohtoputken kaivannon profiilissa kolme värjäytymää. Ainakin yksi niistä on punamultahauta. Yhdestä läikästä löytyi kampakeramiikkaa ja kolme pii-iskosta. Alue sijaitsee vuoden 1961 kaivauspaikan reunassa."

2018: pellot olivat sähkölinjan alueella muokattu ja ne tarkastettiin. Piha-alue on nurmea ja siellä pintahavaintomahdollisuudet olivat huonot. Uusia havaintoja ei saatu pelto- tai piha-alueelta. Pispän talon omistaja Markku Ryömä on kerännyt tilansa mailta runsaasti eri tyyppistä esihistoriallista materiaalia. Ryömän mukaan Pispän kantatalon paikka on sijainnut nykyisen talon pohjoispuolella, jossa kaivauksia on tehty.

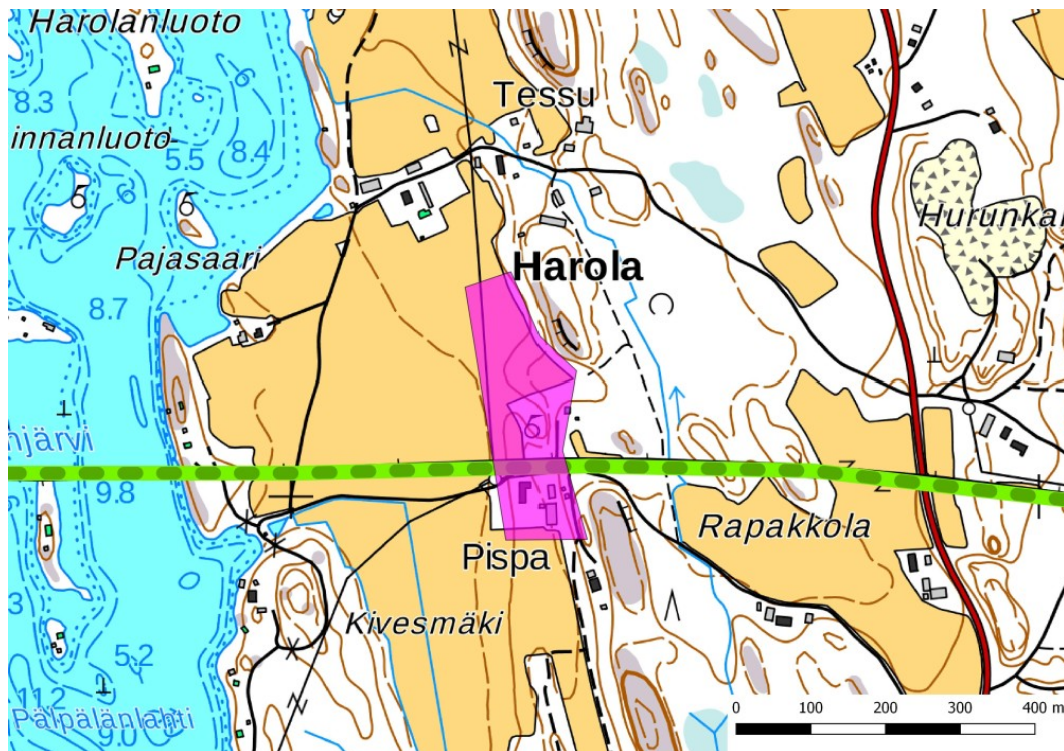
Ehdotus suojavyöhykkeeksi: sm-merkintä, suojavyöhyke aiemman rajauksen mukaan.

Pispan asuinpaikka-aluetta Pispan tilan kohdalla voimalinjauksen alla, kuva länteen Kokemäenjokea kohti.

Pispan asuinpaikka-aluetta Pispan tilan länsipuolisilla pelloilla, kuva pohjoiseen.

Pispä, muinaisjäännösalueen rajaus.

Löytöpaikat

4. Suo-Mölkkäri

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri	1000010245	TM35-lehtijako	M3324R
Laji	Löytöpaikat	Vanha yleislehtijako	113412
Tyyppi	Löytöpaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P 6802040 I 254723
Tyypin tarkenne	Irtolöytöpaikat	N2000	n. 44 m
Lukumäärä	1	laajuus	
Ajoitus yleinen	Kivikautinen	Koordinaattiselite	Aiempi tieto
Ajoitustarkenne		Etäisyystieto	Kokemäen kirkosta n. 4,2 km koilliseen
Inventointilöydöt		Inventointimenetelmät	Pintahavainnointi
Aiemmat tutkimukset	Nina Strandberg inventointi 1998	Kunta	Kokemäki
Aiemmat löydöt	Kourutaltoa (Tyrvään museo) ja kivikirveen teräkatkelma (Turun yliopisto)		

Maastotiedot: Harolassa Suo-Mölkärin tilan itäpuolella Kokemäenjoen tasaisella länsirannalla vastapäätä Putajanhaaraa. Alueella on vapaa-ajan asutusta ja peltöjä.

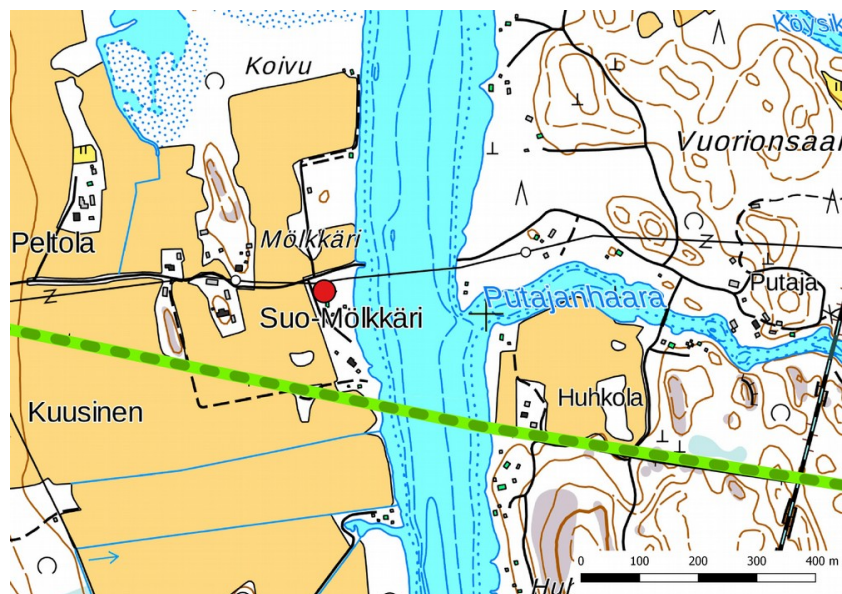
Kuvaus: kulttuuriympäristön palveluikkuna: "Harolan Suo-Mölkäristä on löydetty kourutaltoa ja kivikirveen teräkatkelma."

2018: tarkastuksen aikana pellot olivat sähkölinjan alueella muokattu ja ne tarkastettiin. Löytöpaikalla sijaitsevan vapaa-ajan asunnon piha-alue oli nurmena. Alueella ei havaittu merkkejä kivikautisesta asuinpaikasta. Soveliaampaa aluetta kivikautiselle asutukselle on Mölkärin ja Suo-Mölkärin tiloilla kallioiden läheisyydessä.

Ehdotus suojavyöhykkeeksi: -.

Suo-Mölkkäri, koordinaattitietojen osoittamaa löytöaluetta lounaaseen.

Suo-Mölkkäri.

Kulttuuriperintökohteet

Kantatalot ja torpat

5. Mölkkäri

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri		TM35-lehtijako	M3324R
Laji	Muu kulttuuriperintökohde	Vanha yleislehtijako	113412
Tyyppi	Kylänpaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P 6802009 I 254553
Tyypin tarkenne	Kantatalot	N2000	n. 45 m
Lukumäärä	1	laajuus	
Ajoitus yleinen	Historiallinen	Koordinaattiselite	Suo-Mölkkäriin päärakennus
Ajoitustarkenne	Uusi aika	Etäisyystieto	Kokemäen kirkosta n. 4 km koilliseen
Inventointilöydöt		Inventointimenetelmät	Pintahavainnointi
Aiemmat tutkimukset		Kunta	Kokemäki

Maastotiedot: Harolassa Kokemäenjoen länsirannalla vastapäätä Putajanhaaraa.

Kuvaus: "Mölkkäri" on merkitty vuosien 1769 ja 1782-83 isonjaon kartoille. Rippikirjoissa Suo-Mölkkäri mainitaan ensimmäisen kerran 1700-luvun loppupuolella. Paikalla on nykyisin Suo-Mölkkäriin ja Mölkkäriin tilat. Tiloja ympäröivät muutamat kalliokohoamat ja loivasti itään Kokemäenjokea kohti viettävät pellot.

Ehdotus suojavyöhykkeeksi: -.

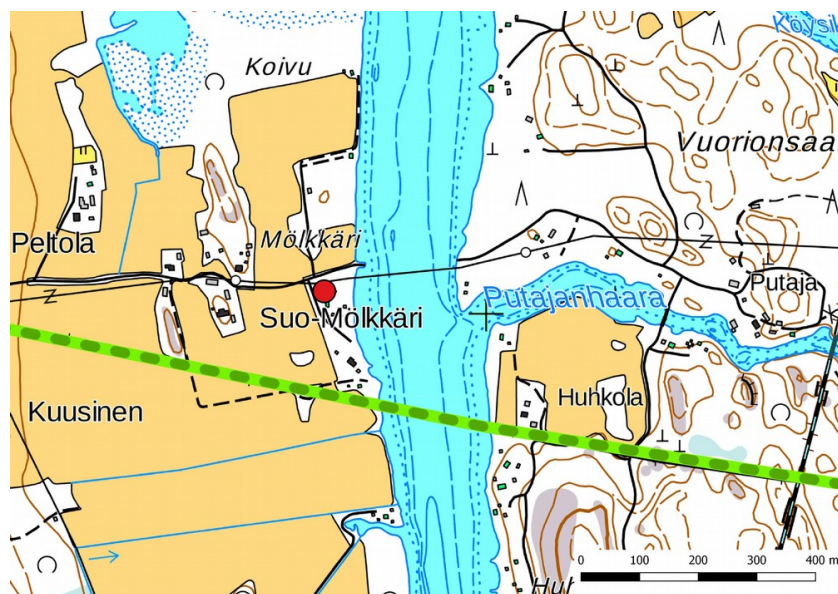
Suo-Mölkkäri kaakkoon.

Mölkkäri itään.

Ote vuoden 1782-83 isonjaon kartasta Mölkärin kohdalta.
Kartta: KA A41/62/1-20.

Mölkäri.

Vuoden 1782-83 isonjaon kartta Harolan alueelta, jossa merkittynä Mölkkärin talo. Kartta: KA A41/62/1-20.

6. Vallila/Pispa

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri		TM35-lehtijako	M3324R
Laji	Muu kulttuuriperintökohde	Vanha yleislehtijako	113412
Tyyppi	Kylänpaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P 6802070 I 253299
Tyypin tarkenne	Kantatalot	N2000	n. 45 m
Lukumäärä	1	laajuus	
Ajoitus yleinen	Historiallinen	Koordinaattiselite	Kylävallin arvioitu sijainti
Ajoitustarkenne		Etäisyystieto	Kokemäen kirkosta n. 3 km koilliseen
Inventointilöydöt		Inventointimenetelmät	Pintahavainnointi, haastattelu
, Aiemmat tutkimukset		Kunta	Kokemäki

Maastotiedot: Kokemäenjoen Haronjärvi-nimisen leventymän itäpuolella, joesta n. 400 m itään nykyisen Pispän asuinrakennuksen pohjoispuolella.

Kuvaus: Piha-alue on nurmea ja siellä pintahavaintomahdollisuudet olivat huonot. Pispän tilan omistaja Markku Ryömän mukaan ensimmäinen talon paikka, myöhempi Kylävalli on sijainnut nykyisen talon pohjoispuolella alueen läheisyydessä, jossa on tehty kaivauksia Pispän kivikautisella asuinpaikalla vuosina 1960-61. Eteläpuolella kulkee Kokemäenjoen rantaan johtava ajotie. Kantatalon paikka sijaitsee osin myös voimajohdolinjauksen alla. Alueelle on vedetty vesijohtoputkea vuonna 2002. Tuolloin tehtiin myös arkeologinen valvonta (Taina Pietikäinen, Kertomus vesijohtoputken kaivamisen valvontatyöstä Kokemäen Pispassa 10.9.2002 Museovirasto). Vallilassa on ollut Vallin ja Pispän kantatalot. Molemmat on perustettu viimeistään 1500-luvulla (Tuula Hockman ja Tapio Salminen, Kokemäen ja Harjavallan talonhaltijat vuoteen 1900. torpat 1891-1900 sekä papisto ennen vuotta 1870, s.73). Nykyisen Pispän päärakennuksen vanhimmat osat ovat 1700-luvulta.

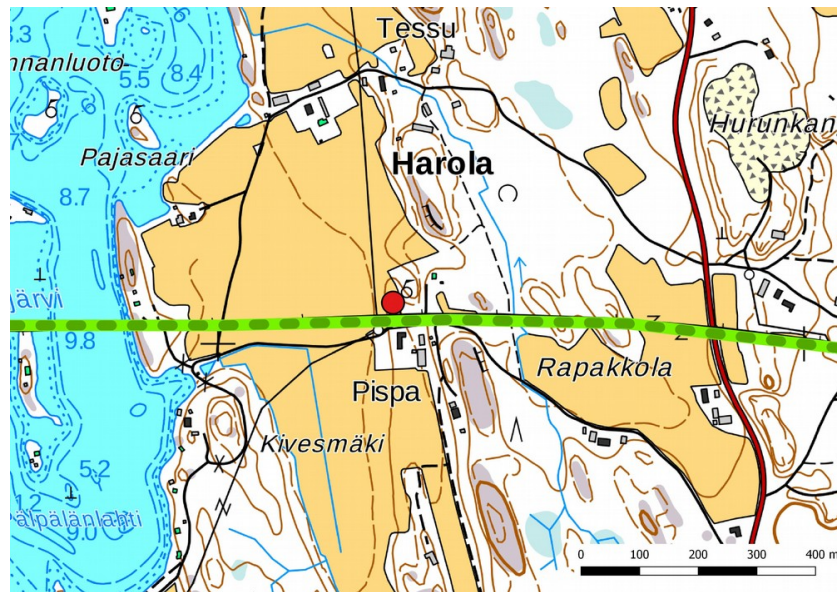
Ehdotus suojavyöhykkeeksi: -.

Kuva kohti Vallilan/Pispän kantatalon paikkaa ja vuoden 1961 kaivausalueetta, kuva luoteeseen.

Isonjaon kartta vuodelta 1769, Vallilan talo vasemmalla alhaalla. Kartta: KA Kokemäki Hintikkala A4/10/5

Vallila Pispä.

7. Malvaanoja

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri		TM35-lehtijako	M3342L
Laji	Muu kulttuuriperintökohde	Vanha yleislehtijako	211203
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P 6802088 I 269088
Tyypin tarkenne	Vesimyllyt	N2000	n. 47 m
Lukumäärä	1	laajuus	
Ajoitus yleinen	Historiallinen	Koordinaattiselite	gps-mittaus
Ajoitustarkenne	Uusi/uusin aika	Etäisyystieto	Tyrvään vanhasta kirkosta n. 15,5 km lounaaseen
Inventointilöydöt		Inventointimenetelmät	Pintahavainnointi
Aiemmat tutkimukset		Kunta	Sastamala
Aiemmat löydöt			

Maastotiedot: Keikyän Pehulassa Kokemäenjokeen laskevassa Malvaanojassa, joka on paikoin suhteellisen jyrkkärinteinen virta, uoma on enää kapea ja virtaus vähäistä, siinä on kuitenkin säilynyt pieniä sivu-uomia.

Kuvaus: Rantapenkereellä heti vesirajan yläpuolella on 5 suorakaiteen muotoista porakiveä, jotka ovat tyyppisiä jäänteitä uudemmasta myllytoiminnasta. Itse myllystä ei ole säilynyt jäänteitä. Paikalle on merkitty mylly 1800-luvun puolivälin maissa laaditulle pitäjänkartalle, mutta sen ajan myllytoiminnasta ei tunnistettu rakenteita.

Ehdotus suojavyöhykkeeksi: -.

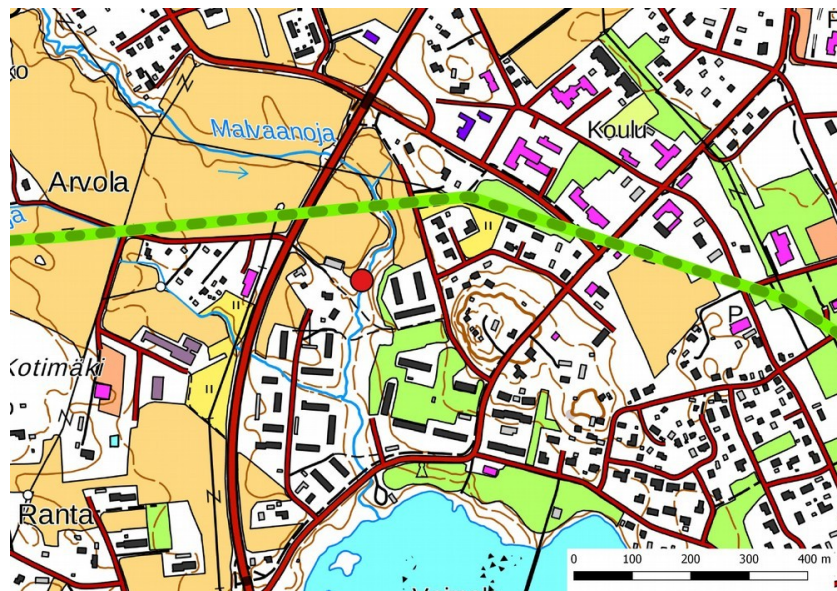
Uusimmasta paikan myllytoiminnasta on säilynyt useita porakiviä, kuva luoteeseen.

Ote 1800-luvun pitäjänkartasta. Malvaanoja kartassa ylhäällä, mylly merkitty tähtenä. Kartta: KA, pitäjänkartat, Sastamala, digitaaliarkisto.

Ote vuoden 1906 uusjaon kartasta Pehulan ja sen ympäristön alueesta. Kartta: KA A32:2/9. Tälle kartalle ei ole merkitty vesimyllyjä nykyiseen Malvaanojaan.

Malvaanoja.

Maakirjakartta vuodelta 1646. Oikealla nykyistä Pehulan aluetta, kartalle merkitty myös Malvaanoja. Asutusta oli syntynyt vasta Kokemäenjoen rannalle. Kartta: KA: A 1 201-202.

8. Tervahaudanmäki

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri		TM35-lehtijako	M3342L
Laji	Muu kulttuuriperintökohde	Vanha yleislehtijako	211203
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P 6801807 264973
Tyyppin tarkenne	Hiilimiilut	N2000	n. 55 m
Lukumäärä	1	laajuus	
Ajoitus yleinen	Historiallinen	Koordinaattiselite	gps-mittaus
Ajoitustarkenne	Uusin aika	Etäisyystieto	Tyrvään vanhasta kirkosta n. 19,4 km lounaaseen
Inventointilöydöt		Inventointimenetelmät	Pintahavainnointi, kairaus
Aiemmat tutkimukset		Kunta	Huittinen
Aiemmat löydöt			

Maastotiedot: Puurijärvestä itään Kuukinmaantien varrella peltoalueiden välissä metsässä.

Kuvaus: Kuukinmaantien itäpuolella on n. 3 m halkaisijaltaan oleva loivareunainen hiilimiilun pohja, syvyys n. 50 cm. Kairauksessa 5 cm hiiltä, hiilikerroksen alla puhdas hiekka. Reunalla kasvaa n. 40 cm rungon läpimitaltaan olevia kuusia. Maasto laskee melko jyrkästi itään pelloille. Kysymyksessä lienee melko nuori kohde.

Ehdotus suojavyöhykkeeksi: -.

Hiilimiilun keskusta kairan kohdalla, kuva itään.

Tervahaudanmäki.

9. Välikallio pohjoinen

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri		TM35-lehtijako	M3342L
Laji	Muu kulttuuriperintökohde/muu havainto	Vanha yleislehtijako	211203
Tyyppi	Kivirakenteet	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P 6801823 I 262211
Tyypin tarkenne	Rajamerkit	N2000	n. 65 m
Lukumäärä	1	laajuus	
Ajoitus yleinen	Historiallinen	Koordinaattiselite	gps-mittaus
Ajoitustarkenne	Uusin aika	Etäisyystieto	Tyrvään vanhasta kirkosta n. 22 km lounaaseen
Inventointilöydöt		Inventointimenetelmät	Pintahavainnointi
Aiemmat tutkimukset		Kunta	Sastamala
Aiemmat löydöt			

Maastotiedot: Puurijärven itäpuolella Kärjenkallion lintutornista n. 370 m koilliseen avokalliolla, länsipuolella on jyrkkä kalliokieleke.

Kuvaus: Pienemmillä kivillä tuettu n. 40 cm korkea rajakivi, joka on kumollaan. Pinta on jäkälän peitossa, jota hieman poistettiin, mutta hakkauksia ei paljastunut. Kivi ei sijaitse nykyisellä rajalinjalla eikä kohdalla ole kulkenut tilarajaa ainakaan vuosien 1961 ja 1978 peruskarttojen mukaan.

Ehdotus suojavyöhykkeeksi: -.

Kohde kuvattuna päältä.

Kohde lounaaseen.

Väälikallio pohjoinen.

9. Aineistoluettelo

Digitaalinen aineisto

Arkistolaitoksen digitaaliarkisto:

Maakirjakartat, isonjaon kartat, pitäjänkartat, Kokemäki ja Sastamala, Huittinen

<http://digi.narc.fi/digi/search.ka>

Geologian tutkimuskeskus,

<http://gtkdata.gtk.fi/Maankamara/index.html>

Maanmittauslaitos, avoimien aineistojen tiedostopalvelu,

<https://tiedostopalvelu.maanmittauslaitos.fi/tp/kartta>

<http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/>

Museovirasto, Kulttuuriympäristön palveluikkuna, arkeologiset kohteet ja kulttuuriympäristön tutkimusraportit arkeologia, <https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/portti/read/asp/default.aspx>

Vanha kartta, <https://expo.oscapps.jyu.fi/s/vanhakartta/page/etusivu>

Kirjallisuus

Hockman Tuula ja Salminen Tapio, Kokemäen ja Harjavallan talonhaltijat vuoteen 1900. torpat 1891-1900 sekä papisto ennen vuotta 1870. Kokemäen ja Harjavallan historia 1:2. 2007.

Hoppu Tuomas, Joki ja sen väki 2.. Kokemäen historia 1870-2010. Kokemäen ja Harjavallan historia 1:1. 2011.

Salminen Tapio, Joki ja sen väki. Kokemäen ja Harjavallan historia jääkaudesta 1860-luvulla. Kokemäen ja Harjavallan historia 1:1. 2007

Sastamalan historia 2. 2007.

Sastamalan historia 3. 1997.

Suomen asutus 1500-luvulla. Helsingin yliopiston historian laitoksen julkaisuja N:o 4. 1973.

Suvanto Seppo, Satakunnan historia 3. 1973.